

Møte for lukkede dører
fredag den 14. mai 1965 kl. 10.

President: K j ø s .

D a g s o r d e n :

Innstilling fra skog-, vassdrags- og industrikomiteen om avtale mellom det amerikanske oljeselskap Caltex og den norske stat om statens deltakerrett på Caltex' utmål på Svalbard. - Spørsmål om deltakelse i drift på Norsk Polar Navigasjon A/S' utmål. - Prinsipper for bruk av deltakerretten (innst. S.A., jfr. St.meld. nr. 37).

Etter forslag av presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. Dessuten ekspedisjonssjef Jens Evensen, Utenriksdepartementet, og ekspedisjonssjef Knut Dæhlin, byråsjef Eilif Andersen, byråsjef Thorgrim Haga og førstesekretær Leif Sæther, Industridepartementet.

Vedtaket offentliggjort i henhold til Presidentskapets brev av 15. mai 1965 til Industridepartementet.

Dagsordenen.

Offerdal (ordfører for saka): St.meld. nr. 37 inneholdt tre konkrete saker. Det er ein avtale med det amerikanske oljeselskap Caltex, det er forholdet til Norsk Polar Navigasjon A/S, og det er prinsippa for deltakarrett i utmåla på Svalbard. Eg skal her ganske kort gjere greie for desse tre punkta og prøve å halde meg strengt til dei.

Meldinga har ein viss samanheng med St.meld. nr. 43, men dei prinsipielle spørsmål som reiser seg i den samanheng, skal eg la liggje, då eg meiner det vil vere fullt høve til å kome attende til dei under handsaminga av St.meld. nr. 43.

Det gjeld då Industridepartementet si handsaming av denne saka, tildelinga av utmåla, storleik og mengd av desse, geologiske indikasjoner som utmåla er gjevne på, og behandlingsmåten i departementet. Komiteen har gjeve ein samrøystes uttale om dei tre konkrete tinga som eg her har nemnt, men mindretalet har ein særuttale om behandlingsmåten.

I utmålsforretning av 15. juni 1961 fekk Caltex tildelt i alt 201 utmål på Svalbard. Den 12. juni 1962 fekk selskapet ytterlegare 35 utmål. Utmåla vart gjevne på grunnlag av såkalla geologiske indikasjoner; det vil seie at det vart ikkje kravd prøve av dei funn dei eventuelt måtte gjere. Etter § 22 i lov om Svalbard av 17. juli 1925 er all

grunn på Svalbard underlagd statens eigeomsrett. Unnateke frå denne regelen er dei såkalla traktateigeomar, det vil seie eigeomar som i medhald av særlege føresegner i Svalbard-traktaten er tilkjende nokon som eigeom før Svalbard-traktaten vart inngått. Etter bergverksordninga for Svalbard, som er eit supplement til Svalbard-traktaten, har ein utmålshavar einerecht til å vinne ut mineral og bergartar i det utmål han får tildelt. Men grunneigaren har òg visse rettar. Den viktigaste av dei er den såkalla deltakarrett som gjev grunneigaren høve til å ta del i drifta på utmålet med inntil ein fjerdedel. Dette er i samsvar med bergverksordninga sin § 19.

Då Caltex hadde fått sine første utmål på Svalbard, tok Industridepartementet opp til handsaming spørsmålet om deltakarretten skulle gjerast gjeldande overfor det amerikanske selskap. Det var på den tida sjølvstøvt svært vanskeleg for staten å kunne gjere seg opp noka meining om kva ei deltaking i drifta etter olje ville innebære av økonomiske forpliktelser. Det vart då frå departementet si side først teke opp spørsmålet om å lengje anmeldelsesfristen i medhald av § 19. Ein gav også beskjed om at staten ville gjere sin rett som deltakar gjeldande. Caltex meinte at den norske stat ikkje hadde høve til å gjere deltakarretten gjeldande i dette tilfellet, då det ikkje var traktateigeom, men det var basert på eigeomsrett etter Svalbard-lova sin § 22.

Etter at saka så hadde vore drøfta i dei forskjellige departement som måtte kome inn i biletet, vart det bestemt at staten i alle tilfelle måtte halde fast på kravet om deltakarrett. I brev av 22. juni 1962 sette så Industridepartementet fram krav om å få delta med ein fjerdedel i drifta på Caltex sine utmål. Caltex heldt likevel fast på sitt første standpunkt. Etter at saka hadde vore drøfta i regjeringskonferanse den 24. juni 1963, fann ein at ein skulle gjere ei ny henvending til Caltex og foreslå at ein som ein praktisk bruk av deltakarretten kunne kome til ei ordning med royalty. Det amerikanske selskap Caltex var viljug til å forhandle om dette, og tingingane vart innleidde i april 1964. Frå norsk side vart tingingane førte av ekspedisjonssjef Jens Evensen i Utanriksdepartementet. Tingingane førte fram til eit utkast til avtale mellom den norske stat ved Industridepartementet og dei to selskapa. Utkastet er attgjeve i tilrådinga, så eg skal ikkje referere det. Det går ut på at i staden for å gjere deltakarretten gjeldande, skal den norske stat ha ein 10 pst. royalty av all den olje som eventuelt måtte verte utvunnen på Svalbard. Men samtidig fråskriv staten seg rett til deltaking i drifta, etter artikkel 19 i bergverksordninga for Svalbard.

I komiteen vart det reist eit spørsmål i den samanheng. Det kom fram ein del innvendingar mot at avtalen i sin ordlyd ikkje sikra staten deltakarrett ved utvinning av andre mineral enn olje som i framtida eventuelt måtte verte oppdaga

i utmåla. Denne innvendinga vart då lagd fram for departementet, og det resulterte i at Utanriksdepartementet sine tingsmenn tok opp nye tingingar med Caltex og fekk endra ordlyden i pkt. 2 i avtalen, slik at den foreslåtte avtalen berre gjeld olje i dette tilfellet. Altså - dersom det seinare skulle syne seg at det er andre mineral i utmåla, skulle ein kome attende til saka og om mogleg få ein spesialavtale på det feltet. Dermed har ein også sikra seg at deltakarrett kan krevjast når det gjeld andre mineral enn olje.

No er det klårt at avtalen om ei royaltyordning i forhold til ein deltakarrett kan vurderast så ymse. Det er sjølvsagt svært vanskeleg å seie på det noverande tidspunkt om ein avtale på 10 pst. royalty tilsvarar det ein eventuelt ville få ved deltaking i drifta i utmålet. Ein kan sjølvsagt også diskutere om denne storleiken - altså 10 pst. - er tilfredsstillande eller god for Norge. Så vidt komiteen kan vurdere det, har vi funne at storleiken på avgifta på 10 pst. tykkjest å vere tilfredsillande i dette høvet. Personleg synest eg avtalen på det punkt er bra, når ein tek omsyn til dei forhold som rådde under desse tingingane.

Då staten no har funne ut at ei royaltyordning vil vere ein praktisk bruk av deltakarretten, kan det etter vår meining også vere eit mønster eller retningsliner for framtida når det gjeld liknande avtalar som denne som er inngått med Caltex. Ein unngår då dei økonomiske forpliktelser som følgjer med ei drift, samtidig som ein får eit visst utbytte av den bruttoproduksjon som foregår i utmåla.

Når det gjeld sjølve deltakarretten, skal eg kome attende til han i slutten av mitt innlegg.

Komiteen er samrøystes om at avtalen må godkjennast. Det er, som eg sa i stad, vanskeleg å vurdere om han er god eller ikkje. Men eg vil gjerne i denne samanheng seie at eg synest staten sine tingsmenn i dette tilfellet har vore flinke. Utanrikskomiteen, som har hatt saka til handsaming, har også gjeve si tilslutning til at avtalen bør godkjennast.

Så har vi forholdet til Norsk Polar Navigasjon. Dette selskap vart skipa 21. oktober 1958, og hadde då til formål å anleggje og drive flyplassar og dessutan å utøve transport og ervervsmessig verksemd i polarområda. Men desse planane om bygging av flyplass fekk ikkje styremaktene si godkjenning, og selskapet har då seinare konsentrert verksemda si om oljeleiting på Svalbard. Det har fått 30 utmål på Svalbard, og i samsvar med den lina ein følgde ovafor Caltex, kravde Industridepartementet i brev av 25. september 1963 å delta med ein fjerdedel i drifta på «27 nærare angjevne utmål på statsgrunn». Desse utmåla vart tildelt selskapet 15. august 1962. Norsk Polar Navigasjon sende 3. februar 1964 eit utkast til kontrakt når det gjeld statens deltaking. Det står i si heilheit i meldinga. Industridepartementet fann det utkastet til avtale om deltakarrett i Norsk Polar Navigasjon uakseptabelt. Då det etter dei tingingane som

vart førte, vart klårt at Norsk Polar Navigasjon ikkje ville gå med på ei royaltyordning, kravde Industridepartementet den 3. mars 1964 at bergmeisteren skulle fastsetje vilkåra for deltaking. Det er i samsvar med bergverksordninga § 19, siste ledd. Dette har så bergmeisteren gjort i brev av 24. november 1964, som er attgjeve i si heilheit i tilrådinga.

Dersom staten vil gjere bruk av deltakarretten sin, må den gje selskapet beskjed innan 1. juni 1965. Deltaking i dette selskapet må då skje på dei vilkår som er fastsette av bergmeisteren. Etter departementet si oppfatning er desse vilkåra uakseptable for staten, og departementet gjev ei nærare grunngjeving for det. Den er òg attgjeven i tilrådinga, og eg skal ikkje gå i detalj der.

Komiteen har sagt seg samd med departementet i den oppfatning at vilkåra som bergmeisteren har sett i dette høvet, ikkje kan aksepterast av staten, og at vi av den grunn ikkje bør gjere bruk av vår deltakarrett i selskapet Norsk Polar Navigasjon. Utanrikskomiteen har òg i si tilråding slutta seg til dette synet. Her må eg kome inn på noko som står i mindretalets særmerknad i tilrådinga. Det seier her:

«Med Norsk Polar Navigasjon A/S er det ikke lykkes å komme fram til noen avtale om statens rett til del av utbyttet av eventuelle oljefunn. Mindretallet må sterkt beklage at dette ikke har vært mulig.»

Vel, eg veit ikkje kva mindretalet meiner med den beklagelsen. Forholdet er jo at Norsk Polar Navigasjon i det heile teke ikkje vil gå med på ei royaltyordning. Det var ingen ting å diskutere, så vidt som det går fram av dei opplysningane som vi har fått, og då stod att kravet om deltakarrett. Der kunne vi heller ikkje kome fram til ein avtale, og vilkåra vart så fastsette av bergmeisteren. Dei vilkåra som bergmeisteren har fastsette, er stort sett dei same som i det forslaget som i si tid kom frå Norsk Polar Navigasjon. Det kan sjølvsagt diskutierast om staten likevel skal gå med på ei deltaking i denne drifta på dei vilkår som bergmeisteren har sett. Etter det som går fram av dokumenta her, vil det koste staten ein 5-6 mill. kroner, iallfall minst det. Spørsmålet er for så vidt ganske enkelt. Dersom Stortinget eventuelt skulle finne ut at her må vi vere med å delta, må ein òg vere viljug til å løyve 5-6 mill. kroner til dette. Til denne tid er det ikkje kome noko framlegg om det, og - som eg sa - komiteen meiner at ein ikkje bør delta.

Når det så gjeld bruk av deltararretten i framtida, har departementet i meldinga stilt opp visse prinsipp som ein meiner ein må følgje. Komiteen har i si tilråding slutta seg til dette, og meiner at desse prinsippa må vere retningsgjevande for framtida.

Eg vil gjerne seie at når det gjeld deltakarrett og spørsmålet om denne i framtidige utmål på Svalbard, må staten hevde den uavkorta ovafor alle søkjarar om utmål på Svalbard. Kva måte deltakarretten skal brukast på, kan vurderast ut frå kvart einskilt tilfelle. Og anten ein vil nytte han til

direkte deltaking eller erstatte han med ei royaltyordning, må likevel det prinsippet hevdast at vi har rett til å delta.

No er det ein del tvil i juridiske krinsar om vi har krav på å hevde deltakarretten på eigedomar på statens grunn som ikkje er traktateigedom. Der har t.d. det amerikanske selskapet Caltex fått ein uttale frå professor Andenæs som tviler på dette. Likeins har Justisdepartementet i ein uttale også sett fram spørsmålet om det ikkje er tvil om vi kan hevde deltakarretten på eigedomar utanom traktateigedomar. Men sjølv om stoda er slik, meiner eg at det prinsippet som er sett opp, at deltakarretten må hevdast i alle høve, er riktig.

Til slutt eit par små merknader. Eg vil gjerne at det ved liknande avtalar for ettertida - dersom det gjeld olje - vert teke atterhald om at det for andre mineral som eventuelt måtte finnast, skal verte gjort på same måten som etter det nye framlegget til punkt 2 i Caltex-avtalen. Eg vil gjerne til slutt også ha sagt at ein bør vere svært varsam når ein i framtida inngår avtalar om eventuelle oljefunn på Svalbard. Eg går ut frå at denne avtalen med Caltex vil danne om ikkje akkurat eit mønster, så i alle fall venteleg ei ramme for dei liner ein kjem til å følgje overfor andre. Ein må òg når det gjeld Svalbard-saker, vere svært varsam med ved tilvising til likebehandlingsprinsippet å inngå avtalar som av andre land og traktatmaktene kan verte tolka som eit brot på dette prinsipp.

Mindretalet har som sagt ein særmerknad i tilrådinga. Eg skal ikkje seie meir om den enn eg alt har gjort, for eg meiner at dei prinsipielle spørsmål som mindretalet der reiser om behandlingsmåten, om tildeling av utmål osb., er det fullt høve til å ta opp under handsaminga av St.meld. nr. 43.

Leirfall: Eg kan seie meg heilt ut samd i den refererande framstilling av innstillinga som ordføraren for saka gav. På same måten som han finn eg ingen grunn til at vi skal ta nokon stor debatt om dei spørsmål som står i samheng med oljeleiting og utmålsforretning på Svalbard under handsaminga av denne tilrådinga. Ho er avgitt på grunnlag av St.meld. nr. 37, og der er dei ikkje nemnde.

Meldinga stiller oss overfor ei fullbyrda saksutvikling. Vi er i ein situasjon der vi berre har å godkjenne det forhandlingsresultat som ligg føre som det einaste alternativ, som det beste som kan oppnåast slik saka ligg føre. Om resultatet på lang sikt vil vise seg å være gunstig og det best moglege, kan vi i dag ikkje seie noko visst om. Eg forstod at heller ikkje saksordføraren ville uttale seg noko sikkert om det. Vi kan i dag heller ikkje vurdere om handsaminga av saka kan føre oss opp i internasjonale komplikasjonar, og i tilfelle kva for nokon. Eg er også samd med saksordføraren i at saka til ein viss grad kan danne mønster for liknande saker i framtida. Likevel må vi søkje å behandle kvar enkelt sak ut frå dei føresetnader som ligg

føre, men at vi til ein viss grad vil binde oss til bestemte framgangsmåtar i framtida, må vi vere budde på.

St.meld. nr. 37 seier ingen ting om den saksbehandling i Industridepartementet som har ført oss fram til dei avtaler som vi no skal godkjenne. For å få eit fullstendig bilete av saka er det nødvendig å sjå St.meld. nr. 37 og St.meld. nr. 43 i samanheng. Eit mindretal i komiteen har då også gitt uttrykk for at det ville ha vore korrekt å behandle dei to meldingane samstundes. Men vi er også merksame på at det er viktige interesser som knyter seg til at avtala med Caltex blir brakt i hamn snarast, og derfor har vi ikkje vilja setje oss imot at St.meld. nr. 37 blir behandla særskilt. Men vi tar alle reservasjonar om å kome tilbake til St.meld. nr. 37 når St.meld. nr. 43 skal opp til handsaming. Vi har også i merknaden vår funne det nødvendig å peike på ein del uheldige ting i samband med Industridepartementet si handsaming av saka. Mindretalet aktar ikkje å ta opp nokon diskusjon om dette no. Eg forstod saksordføraren slik at heller ikkje han ville gjere det. Det kan ikkje vere nødvendig å diskutere same tingen to gonger; vi får kome tilbake til det i neste omgang.

Om deltakarrett eller royalty vil vere den beste ordninga for framtida, kan vi i dag ikkje seie noko visst om. Ei royaltyordning på 10 pst. er ikkje ei dårleg ordning - det vedgår eg - når royalty skal reknast ut etter bruttoinntekta. Men dersom det no skulle vise seg - og ein må jo rekne med alle alternativ - at oljen skulle begynne å sprute opp av borehola på Svalbard, kan jo saka kome i ei noko anna stilling. Så førebels er det ikkje grunn til å uttale seg så sikkert om den saka.

Saksordføraren spurde kva det er vi «beklager» i og med den utsegna vi har i samband med Norsk Polar Navigasjon A/S. Ja, det er jo ikkje ein beklagelse som er retta til noko bestemt hald, og det ligg ikkje nokon kritikk av handlinga av saka i den. Vi beklagar berre forholdet, og vi må vel seie at det kanskje er noko uheldig at vi her får skapt ei moglegheit for at det kan bli hevda at eit norsk selskap slepp billegare enn utanlandske selskap ved at staten gir avkall på sin deltakarrett, og ved at vi ikkje har fått noka royaltyordning.

Vi godtar altså avtala med Caltex som den best oppnåelege i denne situasjon. Eg vil gjerne for mi eiga rekning ha sagt at Utanriksdepartementet har gjort eit godt arbeid, når dei først vart kobla inn i saka. Og så vil då framtida vise om vi kjem oss ut av denne situasjonen utan at interessane våre på Svalbard blir brakt i fare.

Watnebryn (komiteens formann): Etter det som er sagt av hr. Leirfall, mindretallets ordfører, skal jeg også være meget kort.

Jeg forstår det slik at mindretallet nå har akseptert det syn som flertallet har gitt uttrykk for i innstillingen, nemlig at det er naturlig å beskjefte seg med de spørsmål

som mindretallet har beskjefteget seg med i sin uttalelse, i forbindelse med innstillingen om St.meld. nr. 43.

Ellers må jeg jo si at mindretallets uttalelse innbyr til en meget bred debatt - ja, slik mindretallet har formulert sin uttalelse, er det nesten umulig, eller i hvert fall uhyre vanskelig, å avstå fra å ta en debatt. Det er kommet med påstander der som det etter min mening ikke finnes dekning for. Men jeg er enig med hr. Leirfall i at det har liten hensikt å få debatt om dette to ganger. Og jeg må jo også innrømme - hva som ikke faller meg vanskelig fordi det jo er flertallets syn - at det er ingen god ordning. Tvert imot - det er meget lite tilrådelig å innby Stortinget til å ta en debatt om saker og spørsmål som det ikke er avgitt innstilling om. På den bakgrunn skal jeg da avstå fra å kommentere mindretallets uttalelse nå, men jeg vil også ta det forbehold at når vi diskuterer innstillingen om St.meld. nr. 43, vil jeg i høy grad komme tilbake til en rekke av de uttalelser som mindretallet er kommet med.

Det er, som sakens ordfører pekte på, i hovedsak tre spørsmål som berøres i den foreliggende innstilling. Det er utkastet til avtale med Caltex, det er forslag om ikke-deltaking når det gjelder Norsk Polar Navigasjon A/S, og det er visse mer generelle synspunkter når det gjelder hvordan departementet mener vi bør utøve deltakerretten. Departementets forslag til avtale med Caltex mener departementet er gunstig fra et norsk synspunkt. Jeg vil slutte meg til det synspunktet. Komiteen - det gjelder både industrikomiteen og utenrikskomiteen - foreslår da også for Stortinget å godkjenne avtalen.

Jeg vil der peke på at deltakerretten, som altså er konvertert i denne royaltyordningen, er omstridt. Det er ikke slik at hjemmelen for å stille krav om deltakerrett er uomtvistelig. Det er på det rene at Caltex - på grunnlag av en juridisk betenkning fra professor Andenæs - har avvist statens krav. Jeg er helt enig i at vi må fortsatt stille krav om deltakerretten for alle framtidige utmålshavere, også når det gjelder oljeutvinning og eventuell annen mineralutvinning på Svalbard.

Jeg skal nå heller ikke komme noe særlig inn på en rekke av de spørsmål som det i og for seg kunne være naturlig å nevne når en skal foreta en vurdering av den foreliggende avtale. Men jeg vil gjerne understreke at det er forbundet med betydelige omkostninger - omkostninger som vi sannsynligvis ikke på langt nær har fullstendig oversikt over - og risiko å delta i henhold til deltakerretten. Jeg tror nemlig at det ikke bare er spørsmål om å delta i drift, men det er spørsmål om å delta i forsøk, og med de tall som er oppgitt vedrørende kostnadene ved boring etter olje, tror jeg vi må tenke vel og lenge over om det er en brukbar framgangsmåte framfor en 10 pst. royaltyordning. Det er dette resonnementet som ligger bak komiteens uttalelse om at denne royaltyordningen sannsynligvis vil kunne danne et brukbart mønster for framtidige avtaler.

Det var en del spørsmål som ble berørt i komiteen, og som også ble drøftet i fellesmøte av de to komiteer, vedrørende det rettslige og politiske spørsmål om det var mulig å tilbakekalle utmål som er gitt på Svalbard. Etter den uttalelse som foreligger fra Svalbard-utvalget, og etter at Caltex har gått med på å endre det foreløpige avtaleutkastet, er en rekke av de spørsmål som ble reist, i hvert fall et godt stykke på vei blitt klarlagt.

Når det gjelder det standpunkt som departementet har tatt til Norsk Polar Navigasjon A/S, og som komiteen har sluttet seg til, har jeg også festet meg ved mindretallets uttalelse om at det er beklagelig at det ikke lyktes å oppnå en slik avtale. Men etter den tolkning som hr. Leirfall gav, at den ikke har adresse til noen, skal jeg ikke kommentere den nærmere.

Presidenten: Hr. Erling Petersen får ordet til replikk.

Erling Petersen: Hr. Watnebryn sa - og departementet har visstnok også samme oppfatning - at denne ordning er gunstig for Norge. Det er nå et spørsmål som avhenger av sakens utvikling. Deltakerkravet gir anledning til å få 25 pst. av nettoen. Avtalen gir anledning til å få 10 pst. av bruttoen, noe redusert ved transportomkostninger og lageromkostninger. Hva som i dette tilfelle gir det beste resultat, er selvsagt avhengig av omkostningene ved å produsere eventuell olje. Hr. Watnebryn hevdet at disse var store. Det kan de være. Oljeleting er i høy grad et vågespill. Omkostningene kan bli meget store, og utbyttet kan bli null. På den annen side, hvis man er så heldig å treffe, så vil forrentningen kunne bli ganske formidabel. Derfor er det et helt åpent spørsmål i hvilken grad dette er en gunstig ordning. Når det gjelder oljenasjoner, forlanger de nå, så vidt jeg vet, 50 pst. royalty for å gi konsesjoner i sine områder.

Jeg kan godt gå med på at det er hensiktsmessig i den foreliggende situasjon å godta en avtale som gir bare 10 pst. av bruttoen, men jeg tror man skal være meget forsiktig med på forhånd å konstatere det som en gunstig ordning for Norge.

Watnebryn: Av mange grunner var jeg nå svært varsom med å gi noen karakteristikk av avtalen. Men når en skal vurdere den, så må en da huske på - som jeg sa - at hjemmelen for et krav om deltakerrett i høyeste grad er omtvistet. Jeg går ut fra at hr. Erling Petersen er klar over - det framgår av sakens dokumenter - at det foreligger uttalelse fra presumptivt meget sakkyndig hold om at vi ikke har krav på det. På den bakgrunn mener jeg at 10 pst. royalty på bruttoen er en god avtale. Og det er en avtale som medfører at vi ikke påtar oss en slik risiko som vi måtte gjøre hvis vi nå skulle kreve deltakerretten. Så den meget forsiktige karakteristikken jeg gav av avtalen, står jeg ved.

Ingvaldsen: Det forekommer meg at ett av de virkelig store og prinsipielle spørsmål her er om statens deltakerrett og om den i tilfelle skal benyttes. Jeg kan godt forstå at man i en akutt situasjon, når man ikke har vært bedre forberedt enn her, har godtatt royalty i avtalen med Caltex. Men jeg vil ta avstand fra den argumentasjon som hr. Watnebryn brukte, at det skyldes tvil om rettighetene. Det forekommer meg at det ville ha vært naturlig å overveie om staten skulle benytte deltakerretten i det andre tilfellet, overfor Norsk Polar Navigasjon, for derved hadde man også i praksis fastslått prinsippet om statens deltakerrett.

Jeg synes dette er et nokså alvorlig spørsmål, for etter min mening er det i norsk interesse at man får litt tid på seg her, så man både får litt oversikt over investeringene og over mulighetene. Da må man sørge for at man får erfaring for, og anledning til å praktisere begge alternativer.

Watnebryn: Slike sammenligninger som gjøres med andre steder, tror vi skal være veldig varsomme med. Dette er ikke Den persiske gulf, og det er heller ikke kontinentalsokkelen utenfor Nederland.

Jeg vil fastholde at med den tvil som knytter seg til deltakerretten, er den avtalen som man her har oppnådd, god, og for så vidt som det gjelder royalty, går jeg ut fra at den vil bli fulgt opp også i framtidige avtaler.

Jeg sa ikke at avtalen skyldes tvil. Men det er en av de faktorer man må ta med når man skal vurdere hvor tilrådelig det er å godta den eller ikke. Vi må ikke glemme at det knytter seg en betydelig risiko og betydelig kapitalinnsats til det hvis man vil delta med 25 pst. i alle utgifter, også under forsøk som man ikke har noen som helst sikkerhet for vil føre til at man finner olje.

Leirfall: Eg trur det er uheldig at det her blir reist tvil om deltakarretten. Det er det einaste eg vil seie om den sida av saka.

Eg vil vidare presisere at det mindretalet har sagt, det er at avtala er den best oppnåelege i den situasjon som vi er i. Om det kunne ha vore skapt ein annan situasjon, som kunne ha gitt oss betre vilkår og gjort det lettare å nytte deltakarretten, er ei sak for seg. Men dersom vi skal begynne å diskutere det i dag, blir vi nøydde til å kome inn på St.meld. nr. 43 i heile si breidd.

Erling Petersen: Jeg vil, som hr. Ingvaldsen, ta avstand fra det resonnement som hr. Watnebryn fører. Det gjelder her en stat og dermed en stats verdighet. Enten har vi rettigheter til deltakelse - en rett som kan gå gjennom alle juridiske instanser - eller så har vi det ikke. Hvis vi ikke har det, kan vi ikke selge en tvilsom rettighet for 10 pst. av bruttoen. Det er under statens verdighet. Så i dette tilfelle må man gjøre seg opp en mening om man tror at den

norske stat har en uomtvistelig rett eller om den ikke har det.

Watnebryn: Jeg tror ikke det er mulig for staten å tro at den har en uomtvistelig rett når det foreligger klare beviser for at den er omtvistet. Selskapet godtar den ikke. Men staten har hevdet retten og framstilt kravet fordi den mener at vi har en slik hjemmel, og at vi i tilfelle er villige til å prosedere på at vi har en slik hjemmel.

Hambro: Jeg skulle bare ha nevnt samme problem som hr. Ingvaldsen nevnte, at det hadde vært naturlig at vi i denne sal, når vi skal diskutere en slik sak, hadde fått litt mer dokumentasjon om dette helt prinsipielle spørsmål om staten virkelig har deltakerrett, eller om denne deltakerretten bare dreier seg om privat grunn. Jeg synes vi må få en virkelig uttømmende utredning om dette før saken tas opp i hele sin bredde. Jeg synes det er forbløffende at den ennå ikke er kommet.

I samme forbindelse vil jeg nevne at det av tidligere dokumenter fremgår at det er noen uoverensstemmelser mellom den norske og den engelske tekst, hvor det i den engelske tekst fremdeles står «private ground». I forbindelse med dette vil jeg gjerne si at det forekommer meg lite tilfredsstillende at vi her får utlevert i norsk oversettelse et forslag til avtale med et engelsk selskap og ikke får den engelske tekst vedlagt dokumentene. Jeg synes det ville være naturlig på grunn av de misforståelser som alltid kan oppstå ved en oversettelse, at Stortinget også får seg forelagt originalteksten til slike ting. Jeg vil henstille at det blir gjort i fremtiden.

Watnebryn: Det er riktig som hr. Hambro sa, at det er konstatert at der er forskjell i teksten fra engelsk til norsk. Det er bl.a. et av de forhold som har medført en viss uklarhet. Men, som jeg sa, jeg er enig i at man bør fastholde deltakerretten, at man har krav på den i henhold til bergverksordningen. Men at den er omtvistet, er helt på det rene. Bl.a. Caltex vil ikke godta den. De har ikke godtatt den nå heller, men den er konvertert i en royaltyordning. Det synes jeg er en av de faktorer som en må legge vekt på når en skal vurdere verdien av den inngåtte avtale.

Ingvaldsen: Det er etter min mening på det rene at Norges deltakerrett er et fundamentalt spørsmål når det gjelder utnyttelsen av oljemulighetene på Svalbard. Her hevder Regjeringen - og jeg er enig i det - at Norge har en deltakerrett, og da bør man etter min mening være særdeles forsiktig med å begrunne det at man ikke har benyttet deltakerretten, med at man anser denne retten for omtvistet og tvilsom. Jeg mener at når man i dette tilfelle har gått med på en royaltyordning for Caltex, er det fordi våre

økonomiske forpliktelser ved en deltakelse er så uoversiktlige i dag. Av den grunn har man frafalt deltakerretten og altså gått med på en royaltyordning. Men som jeg nevnte i stad, jeg tror det hadde vært bra å overveie om man burde benytte seg av deltakerretten i det andre tilfellet som det her er tale om - hvor investeringene sannsynligvis vil bli relativt meget mindre - for å ha vist at man har deltakerretten.

Watnebryn: Også jeg går ut fra at de myndigheter som framtidig skal håndheve dette spørsmålet, ikke vil begrunne en slik frafallelse med at de anser spørsmålet om deltakerrett for å stå svakt eller ikke. Dette er et hemmelig møte, og når først spørsmålet er reist, må jeg få anledning til å påpeke nettopp dette forhold. Men det er klart som hr. Ingvaldsen sa, og som også jeg har understreket før, at det at foretagende antakelig er forbundet med såpass stor økonomisk risiko, selvfølgelig også har vært sterkt medvirkende til at man har gått inn for en royaltyavtale.

Statsråd Gundersen: Jeg har tatt del i behandlingen av det juridiske spørsmål som har reist seg her, og jeg finner grunn til å si et par ord om det.

Stillingen var at staten hevdet at den har full deltakerrett også på traktatgrunn. Caltex hevdet det motsatte syn. Ingen av partene var villig til å gi opp sine prinsipielle standpunkter. Skulle man presset dem, måtte man ha ført saken fram til en domstolavgjørelse, og da til domstolen i Haag. Partene ble da enige om å søke en annen praktisk avgjørelse uten å gi opp sine prinsipielle standpunkter, men en avgjørelse som etter omstendighetene syntes tilfredsstillende for begge parter. Dette kan umulig være under statens verdighet; det var en klok og fornuftig ting å gjøre.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed slutt.

Asdahl: Jeg er enig med hr. Leirfall i at St.meld. nr. 37 og St.meld. nr. 43 burde ha vært behandlet samtidig. Disse meldinger henger slik sammen at det hadde vært det naturlige. Når sakene nå av tids- og arbeidsmessige grunner likevel er blitt delt, vil jeg for min del på det nåværende tidspunkt i likhet med de foregående talere ikke komme inn på de til dels oppsiktsvekkende sider som saken har. Jeg vil vente med mine bemerkninger utover dem jeg har vært med på i innstillingen, inntil St.meld. nr. 43 blir slått opp på Stortingets dagsorden.

Når jeg inntar dette standpunkt, er det også ut fra den synsvinkel at realitetene i den foreliggende sak, slik den er håndtert av Industridepartementet, på det nåværende tidspunkt ikke lar seg endre, selv om Stortinget skulle være av den oppfatning at avtalen med Caltex burde sett annerledes ut, eller er utilfredsstillende sett ut fra norske interesser.

Hvilke konsekvenser Industridepartementets saksbehandling og den foreliggende avtale vil kunne få, er det i dag vanskelig å si, men forholdene tatt i betraktning er det min oppfatning at avtalen kan aksepteres. Hvorvidt avtalen er god eller dårlig, er det først fremtiden som kan vise.

For øvrig slutter jeg meg til hr. Leirfalls bemerkninger hva Utenriksdepartementet angår.

Hva deltakerretten angår, er det min oppfatning at vi har denne rett. På dette punkt er jeg enig med statsråd Gundersen. Men jeg er også enig med hr. Hambro i at en uttømmende utredning på dette punkt kunne vært ønskelig.

Hr. Watnebryn mente at mindretallets innstilling innbyr til en bred debatt, og dette er jeg enig med hr. Watnebryn i. Men vi kan og bør ta denne debatten når St.meld. nr. 43 blir slått opp på Stortingets kart.

Finn Moe: Det er vel ingen grunn til å forlenge denne debatten noe synderlig når man er enig om at vi her utelukkende behandler innstillingen om St.meld. nr. 37 og ikke nr. 43. Vi får komme tilbake til det som behandles i St.meld. nr. 43, når det foreligger en innstilling fra de to komiteer som skal behandle den.

Jeg vil derfor i dette innlegge bare henlede oppmerksomheten på at begge komiteer uttaler at den ordning man er nådd fram til, den avtalen som det foreligger utkast til, er - la meg være meget beskjeden og si - en brukbar ordning. Jeg ser at industrikomiteen sier:

«Komiteen er kommet til at en royaltyordning i likhet med den en har fått med Caltex i visse tilfelle kan være en praktisk og tjenlig ordning for staten ved fremtidige oljefunn på Svalbard, og komiteen er enig med departementet i at hvert enkelt tilfelle må vurderes ut i fra det som kan oppnås og det som er mest hensiktsmessig fra statens synspunkt.»

Det er hva industrikomiteen uttaler. Når det gjelder utenriks- og konstitusjonskomiteen, sier den:

«Utenriks- og konstitusjonskomiteen vil uttale at den under de foreliggende omstendigheter finner å kunne anbefale at den foreslåtte avtale mellom den norske stat og det amerikanske oljeselskap Caltex godkjennes.»

Begge komiteer er således enige på det punkt at avtalen bør godkjennes. Hvorvidt den da er en god ordning, eller, som det visstnok ble nevnt, noe å rope hurra for, kan en jo la ligge.

Men siden det her har vært diskutert en del om deltakerretten, så la meg bare si et par ord om dette. Det er jo helt klart at vi fra norsk synspunkt hevder at vi har deltakerrett - vi har ikke sådd tvil om vårt standpunkt i så henseende. Men på den annen side er vi klar over at andre land, andre makter hevder et annet synspunkt og sier at vi ikke har deltakerrett. Og den eneste måte å få et slikt spørsmål avgjort på, det er vel ikke som hr. Hambro foreslo,

å utarbeide en utredning - den kan selvsagt i og for seg være interessant - men det er å gå til Den internasjonale domstol i Haag. Og taper vi der, så har vi tapt. Så lenge ikke de andre parter vil gjøre dette, kan jeg ikke se at det skulle være i noen norsk interesse å bringe saken inn for internasjonale domstoler så lenge vi kan få til slike royaltyordninger som den vi har nå. Jeg tror man skal være helt klar over det faktum at blir vi tvunget til å praktisere deltakerrett, vil det medføre ganske store uttellingener.

Jeg ser at det står i innstillingen om utmål på Svalbard som er avgitt av granskningsutvalget, følgende - det står på side 2, nederst første spalte, øverst annen spalte:

«Da bergverksordningen ikke ensidig kan endres av Norge, er det for tiden ikke gjørlig å få noen endring i den, og den må følgelig tolkes slik at den ikke kommer i strid med lovens bokstav og/eller ånd. Skal den tolkes strengt, vil det si at Caltex må levere inn prøve fra hvert av de 201 funn. Prøvene kan bare skaffes ved boring, og da hvert hull koster 1-1 1/2 mill. dollars, vil det hele komme på 250-300 mill. dollars.»

En deltakerrett som vi også skal anvende i praksis, kan altså komme til å bli ganske kostbar for den norske stat.

Ved en slik royaltyordning som er foreslått i denne avtalen, vil vi kunne få visse inntekter og slippe disse store utgiftene, som eventuelt, hvis det ikke finnes olje, vil være helt bortkastet.

Til slutt må jeg bare få lov til å si at man må jo være oppmerksom på at det dreier seg her om et ganske spesielt område; det dreier seg om Svalbard, og man kan vel ikke uten videre - slik som det ble gjort - sammenligne med oljefunn på ens eget rettmessige territorium. Hvis det var på helt suverent norsk territorium disse funnene var gjort, kunne man nok kreve 50 pst. royalty, som ble nevnt her i debatten. Men det er ikke det, det er på Svalbard, hvor vi er bundet av Svalbard-traktaten og den bergverksordning som vel er et ledd i Svalbard-traktaten.

Y t r e - A r n e hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Hr. Hambro får ordet til replikk.

Hambro: Det er bare et lite spørsmål som jeg gjerne vil skal være helt klart. Representanten Finn Moe uttalte seg som om jeg skulle ha antydnet at vanskelige tvilsspørsmål kunne løses ved en utredning til Stortinget. Det har jeg selvsagt ikke gjort. Jeg har sagt at det ville være av interesse for Stortinget under behandlingen av denne sak å få en fyldestgjørende juridisk fremstilling av disse meget vanskelige spørsmål. Det er opplagt at det må være vanskelige spørsmål, det har vi sett av de dokumenter som ligger foran oss. En så fremragende jurist og utmerket forhandler som ekspedisjonssjef Jens Evensen hevder på statens vegne at staten har rettigheter, og på den annen side

har en fremragende norsk jurist som professor Andenæs hevdet det motsatte standpunkt. Det vil da være gagnlig for Stortinget under den fortsatte behandling av denne sak å få fremlagt de juridiske spørsmål på en helt fyldestgjørende måte. Det betyr selvfølgelig ikke på noen som helst måte - og dette gjør jeg helt klart - at det er sikkert på forhånd at vi vil stå oss på å få denne sak løst ved domstolen i Haag. Det kan godt tenkes også at det vil være det beste for oss ikke å gå til noe søksmål, og at det vil være aldeles utmerket å fortsette å ordne med sakene slik det er gjort denne gang, med royalty istedenfor deltakerrett. Jeg vil ikke ha uttalt noe om det. Jeg vil bare ha gjort det helt klart at mitt forslag var at Stortinget skulle få en redegjørelse som grunnlag for den videre behandling, uten dermed å ville antyde at dette ville løse saken på det internasjonale plan.

Finn Moe: Jeg må få lov å be representanten Hambro om unnskyldning hvis jeg skulle ha gitt det inntrykk at han hevdet at man kunne løse saken ved en utredning. Det er jeg fullstendig klar over at han ikke har ment. Men det som jeg ville forsøke å fremheve, det var bare at en slik utredning vil sikkert være av meget stor interesse, men den hjelper oss ikke så svært meget i den foreliggende sak. Vi vet hva situasjonen er, at Norge hevder deltakerrett, og at andre hevder at Norge ikke har noen slik deltakerrett, og det er i grunnen nok til at man ut fra det kan ta stilling til den foreliggende avtale.

Braadland: Jeg har et spørsmål om deltakerrettens juridiske side som jeg kanskje burde ha stilt mens justisministeren ennå var her, men jeg vil allikevel ikke la det gå forbi.

Justisministeren hevdet at hvis vi satte hardt mot hardt, ville spørsmålet om vi kan kreve deltakerrett og om Caltex kan nekte, ende i Haag for avgjørelse.

Jeg føler meg ikke riktig sikker på om den veien som der er anvist, er holdbar. Jeg skulle gjerne vite om det ikke er så at den norske stat fortolker Svalbard-traktaten og stiller sine krav. Hvis et privat selskap mener at de kravene ikke er holdbare internasjonalt rettslig, må vedkommende private selskap gå til sitt lands regjering, ta saken opp der, og så må det landets regjering ta saken opp med oss og eventuelt bringe den fram for Haag. Jeg vil gjerne høre om ikke det synspunktet har noe for seg.

Hambro: Bare et lite svar til hr. Braadland siden han reiste et direkte folkerettslig spørsmål.

Det er ganske klart at de som bringer saker inn for domstolen i Haag, ikke er private personer, private selskaper, men det er de regjeringer som har den oppgave å beskytte vedkommende privatpersons interesser. Så det er ganske opplagt at det her måtte være en sak mellom De forente

stater og Norge i Haag. Jeg tror det er en helt klar ting. Jeg ville bare si det siden det var et direkte spørsmål fra hr. Braadland.

Presidenten: Replikkordskiftet er slutt.

Ingvaldsen: Den foreliggende sak vedrører, som det er fremholdt, tre punkter. Det er avtale mellom det amerikanske oljeselskap Caltex og den norske stat om statens deltakerrett på Caltex' utmål på Svalbard, spørsmål om deltakelse i drift på Norsk Polar Navigasjon A/S' utmål og endelig prinsipper for bruk av deltakerretten.

Ved denne behandlingsmåte, at St.meld. nr. 37 behandles for seg, blir det altså disse spørsmål som rent prinsipielt behandles i dag, og ikke departementenes og myndighetenes håndtering av saken. Den kommer opp senere, og denne håndteringen er det da - så vidt jeg skjønner - atskillig delte meninger om. Det er helt innlysende at disse spørsmål er av vesentlig betydning for Norge. Hvis det skulle finnes olje og den kan utvinnes på Svalbard, vil det ha en meget stor økonomisk betydning, og det er klart at Norge her må vareta sine interesser så godt som det på noen måte er mulig. Det har mange ganger vært hevet røster her i Stortinget om at staten har vist for lite initiativ når det gjelder utnyttelsen av naturherlighetene på Svalbard, og også om at man har drevet for liten og også for dårlig koordinert undersøkelsesvirksomhet på de forskjellige områder der. Jeg har inntrykk av at når nå særlig utenlandske selskaper har begynt å interessere seg for olje på Svalbard, kom det temmelig uforberedt på våre myndigheter, og den foreliggende sak er da også i atskillig grad preget av dette forhold. Det som er en kjensgjerning her, er at de utmålene som Caltex har fått, ligger på grunn som tilhører staten. Det samme gjelder de utmålene som Norsk Polar Navigasjon A/S har fått, så for så vidt står utmålene og deltakerrettsspørsmålet i samme klasse i de to tilfelle. Dette med deltakerretten vil jo bli av fundamental betydning for Norges økonomiske muligheter i forbindelse med oljeutvinning på Svalbard, og jeg er glad for at Regjeringen her har hevdet at Norge har denne rett til deltaking etter bergverksordningen. Spørsmålet blir da hvordan man skal håndtere saken.

Det er et nytt område, og det er klart at det er kapitalkrevende, men også at det er muligheter for svære økonomiske fordeler. Det forekommer meg at det vil være i norsk interesse at denne utvinning foregår over en viss tid, slik at man får anledning til å vinne erfaring, og slik at staten da kan ta det standpunkt som er gunstigst for norske interesser. Jeg finner det derfor i og for seg uheldig og beklagelig at man har innvilget så mange og så store utmål på en gang på disse indikasjonene. Jeg tror det ville ha vært en fordel om man hadde gjort det i litt mindre målestokk. Man ville da etter hvert ha fått erfaring, og det er mulig at staten også etter hvert, ved sine avtaler på grunnlag av

deltakerretten, kunne fått det økonomiske grunnlag for videre deltakelse. Slik som det nå er, er det, etter hva jeg forstår, intet å gjøre verken med de utmålene som er gitt, eller med royaltyavtalen med Caltex. Men jeg vil gjerne understreke at denne royaltyavtalen er en form for utnyttelse av statens deltakerrett.

Når det så gjelder den annen sak, om Norsk Polar Navigasjons drift og statens deltakelse der, er den behandlet meget kortfattet både i meldingen og i innstillingen. Jeg har ikke hatt anledning til å innhente noe særlig ytterligere opplysninger, men det forekommer meg at staten her har vist en tilbakeholdenhet av økonomiske grunner som jeg synes er meget tvilsomt, når man ser på de store muligheter som er på Svalbard.

Hvis man hadde godtatt deltakerrett og deltakelse sammen med Norsk Polar Navigasjon, ville man for det første ha fastslått i praksis at staten hadde gjort en avtale om slik deltakerrett når det gjelder utmål på statens grunn. Jeg mener at det ville hatt atskillig praktisk betydning framover, ved siden av den avtale som man nå altså vil inngå med Caltex.

Det var det ene. Det annet er at det må være av interesse for Norge at det også drives en selvstendig norsk virksomhet på Svalbard når det gjelder oljeutvinning. Ingen vet hva det kan føre til. Jeg tror man forsiktigvis godt kunne regne med at disse pengene ville bli tapt, men jeg ville allikevel ha satset dem på en sådan mulighet for å vise at Norge har en positiv interesse av og vilje til å søke å utnytte mulighetene på Svalbard.

Jeg vet ikke hvilke hensyn som har spilt inn, men det er klart at de som kommer med i dette - og særlig på et tidlig tidspunkt - har store muligheter. Risikoen er der selvfølgelig også, men når det gjelder Svalbard og mulighetene for olje, ville jeg uten tvil ha foretrukket at Norge hadde engasjert seg sterkere i utnyttelsen av disse mulighetene. Og hvis det nå er slik at royaltyavtalen med Caltex vil gi store muligheter og vil vise seg å være en gunstig ordning, kunne det heller ikke være noe særlig farlig å satse en del av det man måtte få der, på norsk virksomhet på Svalbard. Jeg vil gjerne få lov til å understreke dette.

Etter forslaget her skal vi i dag godta den løsning av spørsmålet om deltakelse i drift på Norsk Polar Navigasjon A/S' utmål som er nevnt i meldingen, og det går altså ut på at staten ikke skal delta. Jeg vil ikke stemme imot dette - det er forresten vanskelig for meg å la være - men jeg vil gjerne spørre statsråden om det ikke er en mulighet for å ha dette spørsmålet under observasjon, for jeg mener at det ikke er noe urimelig forlangende at staten skal bidra med en del, selv om det er private interesser som vil slå et slag for utvinning og nyttiggjørelse av naturherlighetene på Svalbard. Jeg er spent på hva statsråden vil svare på dette.

Statsråd Trasti: Når det gjelder hr. Ingvaldsens direkte spørsmål, vil jeg henwise til side 3 i St.meld. nr. 37, hvor det i første spalte er inntatt et brev av 3. februar 1964, skrevet av høyesterettsadvokat Knut Askvig på vegne av Norsk Polar Navigasjon A/S. Der heter det at han på selskapets vegne tar «et uttrykkelig forbehold om at man foreløpig forbeholder seg å bestride Statens adgang til å delta i drift som omhandlet.» Men det heter videre at «man kan være interessert i et samarbeide hvis det kan oppnåes enighet om betingelsene for dette.»

I den innstilling som foreligger fra industrikomiteen, har komiteen følgende uttalelse når det gjelder Norsk Polar Navigasjon A/S:

«Komiteen er enig med departementet i at de vilkår for deltakelse i selskapets virksomhet på Svalbard som er fastsatt av bergmesteren er uakseptable for staten og at staten av den grunn ikke bør gjøre bruk av sin deltakerrett i dette tilfelle.»

Dette er en enstemmig uttalelse fra komiteen.

Når det gjelder innstillingen ellers, konstaterer jeg med tilfredshet at det er en utstrakt grad av enighet til stede i komiteen. Komiteen sier:

«Komiteen mener i likhet med departementet at avtalen er tilfredsstillende for Norge og vil kunne bli av stor betydning dersom Caltex finner olje på Svalbard.»

Komiteen sier også enstemmig:

«Når det gjelder royaltyavgiften mener komiteen at den synes å være tilfredsstillende.»

Og - som jeg sa - komiteen er enig i departementets syn når det gjelder Norsk Polar Navigasjon A/S.

Når det gjelder prinsippene for bruk av deltakerretten, kan man vel også si at det stort sett rår enighet, selv om mindretallet har tatt visse forbehold, bl.a. når det gjelder den royaltyordning som er etablert i den foreliggende avtale.

Ellers er jeg enig både med hr. Leirfall og hr. Asdahl i at det er en viss sammenheng mellom St.meld. nr. 37 og St.meld. nr. 43. Jeg vil imidlertid for mitt vedkommende gjerne se innstillingen fra industrikomiteen også når det gjelder St.meld. nr. 43, før jeg vil konstatere i *hvilken* grad denne sammenheng er til stede.

Det er ikke grunn for meg etter den innstilling som foreligger, og den debatt som her er ført, til å ta opp mange punkter. Så vidt jeg imidlertid kan forstå, er hele komiteen enig i at kravet om innlevering av prøver ikke lar seg praktisere når det gjelder utmål med sikte på undersøkelse og eventuell utnyttelse av olje. Hvilke vilkår som skal erstatte kravet til prøver, er imidlertid et vanskelig spørsmål. Hvorvidt de såkalte geologiske indikasjoner som ble akseptert i forbindelse med de utmål som Caltex har fått, er tilstrekkelige, er tvilsomt.

For å få lagt forholdene til rette for en sikker praksis i framtiden, har Industridepartementet i samråd med det

interdepartementale Svalbard-utvalg nedsatt en ekspertkomite til å gi forslag til retningslinjer for de krav som bør stilles til det materiale som skal godtgjøre geologiske indikasjoner på olje på Svalbard. Dette ekspertutvalg, som består av dosent Markvard Sellevoll ved Jordskjelvstasjonen i Bergen som formann, vitenskapelig assistent Jenö Nagy ved Norsk Polarinstitutt og universitetslektor Inge Bryhni ved Universitetet, fikk fastsatt sin oppnevning og sitt mandat i et brev fra Industridepartementet den 8. mars i år. I dette brevet heter det bl.a.:

«Det utvalg som *hermed* oppnevnes, skal ha til oppgave å fremkomme med forslag til retningslinjer for de krav som bør stilles til det materiale som skal godtgjøre geologiske indikasjoner på olje på Svalbard, slik at dette skal kunne erstatte Bergverksordningens krav om prøvestuff. Det er Industridepartementets forutsetning at de krav som skal stilles til de geologiske indikasjoner bør være strenge. Departementet vil her innskyte at det materiale som lå til grunn for Caltex og Norsk Polar Navigasjons utmål ikke ble vurdert av geologisk sakkyndige før utmål ble gitt. Man har imidlertid fått forståelsen av at de krav som ble stillet var for små.

Det er videre departementets forutsetning at de retningslinjer utvalget kommer frem til skal legges til grunn av bergmesteren og de påtenkte rådgivende organ ved behandlingen av de konkrete saker. Ved behandlingen av disse saker er det viktig at Svalbard-traktatens prinsipp om likebehandling av traktatpartenes undersåtter blir etterlevet. De retningslinjer utvalget trekker opp, bør derfor være enklest mulig å praktisere.

Da saken haster meget, må Industridepartementet be om at utvalget fremlegger sin innstilling snarest mulig.»

Dette utvalg er kommet langt i sitt arbeid, og så vidt jeg forstår, vil det være muligheter for å få en innstilling i løpet av kort tid.

Det er ett punkt jeg gjerne vil berøre, og som også andre talere har vært inne på. Det gjelder mindretallets uttalelse om forholdet til Norsk Polar Navigasjon A/S. Mindretallet beklager at det ikke har lyktes å komme fram til noen avtale om statens deltakerrett. Jeg har for min del som tidligere talere vanskelig for å forstå mindretallets begrunnelse. Staten har til punkt og prikke fulgt bergverksordningens bestemmelser. Det har først vært ført forhandlinger med Norsk Polar Navigasjon A/S. De krav som selskapet framsatte, var imidlertid helt uantakelige for staten. Deretter ble spørsmålet i henhold til bergverksordningens regler forelagt for bergmesteren på Svalbard. Bergmesteren har etter bergverksordningen på dette punkt en helt selvstendig stilling. Han fastsatte vilkår som også var uantakelige for staten.

Så vidt jeg kan forstå etter dette, er forholdet med Norsk Polar Navigasjon A/S ikke blitt oppfattet riktig. Fra statens side har man gjort det som har stått i statens makt. Hr. Ingvaldsen er vel den eneste som har gitt uttrykk for det syn at det kanskje ville være riktig at staten satser midler, som han sa, for å forsøke en deltakerrettsordning i Norsk Polar Navigasjon A/S. Jeg tror for mitt vedkommende at det er grunn til å være oppmerksom på at det ikke foreligger noe som helst om at det er olje på Svalbard. Det er undersøkelser som pågår. Om det vil bli funnet olje, vet vi ingenting om i dag. Det vi vet, er at det er meget kostbart å drive undersøkelser etter olje. Hr. Finn Moe nevnte noen tall som illustrerer dette. Man må også være oppmerksom på at det er de store kapitalsterke selskaper som kan sette inn hundrer av millioner kroner, som har muligheter for å finne fram til olje etter den moderne måte å lete på i dag. Det er ikke slik som det tidligere var, at man med minimal innsats kunne finne fram til olje. Det gjelder spørsmål om boring på til dels meget store dyp.

Kjø s hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkdebatt.

Ingvaldsen: Spørsmålet om deltakerretten i Norsk Polar Navigasjon er meget kortfattet behandlet både i meldingen og i innstillingen. I meldingen står det ganske enkelt, etter referatet av de to forslag til avtale, at etter Industridepartementets mening er disse vilkårene uakseptable for staten.

Hvorfor? Er det så at det er spørsmålet om noen hundre tusen kroner mer eller mindre som er uakseptabelt for staten i denne forbindelse? Jeg kan umulig være enig i et sånt syn. Jeg mener at det ikke ville ha vært noe urimelig om staten virkelig hadde satset på dette. Og jeg kan heller ikke forstå, selv om det skulle gå opp i - la oss si - noen titalls millioner eller kanskje enda mer, at det skulle være noe urimelig om man setter i gang en fornuftig anlagt forsøksdrift. Man borer jo tross alt bare ett hull ad gangen, og man kan stoppe når man vil. Jeg forstår ikke at man nå plutselig har fått så kolde ben når det gjelder å satse fra statens side for å utnytte våre herligheter.

Statsråd Trasti: Man kan naturligvis diskutere i hvilken utstrekning staten har fått kolde ben når det gjelder å satse penger. Hr. Ingvaldsen har hørt til de mest kritiske når det gjelder midler staten har satset tidligere.

Jeg vil gjerne peke på det som er opplyst på side 5, første spalte i meldingen - hvis hr. Ingvaldsen vil se på det - om at vilkårenes punkter 5 og 8 pålegger staten å betale til Norsk Polar Navigasjon inntil 5 mill. kroner er nådd.

Industrikomiteen har hatt til disposisjon de dokumenter som Industridepartementet har i denne saken. Jeg går ut fra

at når industrikomiteen har avgitt en enstemmig uttalelse, er det etter en vurdering av hele saksforholdet. Jeg for mitt vedkommende er helt enig i at det ikke bør satses noen penger på Norsk Polar Navigasjon.

Leirfall: Industriministeren sa at han hadde vanskeleg for å forstå mindretalets utsegn der vi beklagar at det ikkje har lukkast å få ein overenskomst med Norsk Polar Navigasjon. Ja, eg synest det er grunn til å beklage at staten her korkje kan få royalty eller høve til å delta på akseptable vilkår. Dersom vi føreset at Norsk Polar Navigasjon finn olje, er det jo i høg grad beklageleg at staten ikkje får nokre inntekter av det.

Men dette er jo ein beklagelse som er retta mot forholdet, og ikkje mot nokon person. Eg kan så godt forstå at ein industriminister på det punkt er noko mistenksam, men eg kan igjen forsikre han om at det her ligg utelukkande ein beklagelse av forholdet. Og det synest eg vi alle saman kan vere einige om. Det er uheldig at vi ikkje har fått same vilkår her som når det gjeld Caltex.

Elles konstaterte eg då industriministeren refererte skrivet frå departementet til det utvalet som skulle nemnast opp for å kome med framlegg om framtidige krav, - og eg noterte meg det - at departementet hadde sagt at det var for små krav som hittil var stilte, og at materialet ikkje var undersøkt av geologisk sakkunnige. Det er noko av bakgrunnen for denne saka, og ein diskusjon av heile saka kan vi ikkje få før vi handsamar St.meld. nr. 43. Men når vi i mindretalet har kome med ein særuttale, er det fordi vi vil streke under at dette ikkje gjeld ei sak med ordinær saksbehandling, men det er ei sak der det er atskilleg å seie til forhistoria.

Statsråd Trasti: Jeg er helt ut enig med hr. Leirfall i at jeg har grunn til å være mistenksom når jeg finner uttrykket «beklage» i mindretallets innstilling. Ellers er jeg helt på bølgelengde med hr. Leirfall når det er «forholdene i alminnelighet» han beklager i dette tilfelle, og verken ministerens eller departementets handlemåte.

Braadland: Jeg må også få lov til å komme inn på innstillingen og meldingen for så vidt angår Norsk Polar Navigasjon. Det er meget kort det som sies der både i meldingen og særlig i innstillingen, og jeg skulle gjerne ha visst litt mer om dette selskapet Norsk Polar Navigasjon. Det står at det ble opprettet i 1962 for å lage en flyplass på Svalbard, og det har nå gått over til å søke etter olje. Men det opererer allikevel med atskillig kapital; og jeg kan huske fra dengang det var diskusjon om flyplassen, at det var spørsmål om hvilken kapital, hvor kom denne kapitalen fra. Dette er et norsk selskap, og jeg kan tenke meg at det kanskje kan ha muligheter for å tre i forbindelse med utenlandske selskaper som har de tilstrekkelige tekniske

hjelpemidler og de tilstrekkelige kapitaler til å kunne utføre en effektiv oljeboring på Svalbard, slik at det kommer helt på linje med hva Caltex kan. Jeg vil spørre industriministeren om Industridepartementet har anledning til, mulighet til, hvis en slik utvikling skulle skje at Norsk Polar Navigasjon går i kompaniskap med et større utenlandsk konsern, å gripe inn og forsøke å gjøre deltakerretten gjeldende.

Statsråd Trasti: Det er veldig vanskelig for meg å svare på et spørsmål om et tenkt tilfelle, om hvordan dette måtte bli i framtiden. Men det er ganske klart at et slikt selskap vil bli behandlet på nøyaktig samme måte som alle andre søkere.

Ingvaldsen: Av statsrådets svar til undertegnede i stad fremgikk det, som jeg fryktet, at det er de økonomiske forhold som har vært uakseptable for staten. Statsråden henviste til punkt 5 i bergmesterens forslag til avtale. Leser man da også punkt 8, vil man se at staten forplikter seg til å betale 5 mill. kroner før den kan gå ut av det hele hvis Norsk Polar Navigasjon skulle trenge sin del, og det er altså da uakseptabelt for den norske stat. Jeg vil si at jeg synes dette er smått. Det kan ikke være riktig å vurdere på denne måten. Det måtte være en oppgave for staten å sette norsk industri i stand til å drive virksomhet der oppe med henblikk på fremtiden.

Statsråd Trasti: Når jeg pekte på tallet 5 millioner, var det fordi hr. Ingvaldsen nevnte at dette ville koste staten noen hundre tusen kroner - hvis jeg ikke erindrer feil. Et annet forhold er det jo at statens standpunkt er inntatt etter en total vurdering av det forslag til avtale om samarbeid som dette selskapet la fram. Forslaget til avtale er inntatt i meldingen, og departementets kommentarer finnes også i meldingen.

Gunnar Alf Larsen: All den stund dette er et hemmelig møte, må man kunne si noe mer enn man vanligvis gjør - også om komitebehandlingen. Statsråd Trasti var inne på at hr. Ingvaldsen var den eneste som hadde hevdet at man kanskje skulle gå inn for et samarbeid med Norsk Polar Navigasjon. Jeg vil få si at jeg for min del meget lenge også hevdet ganske sterkt at vi antakeligvis burde gå med i et samarbeid med dette selskapet, bl.a. for å få fastslått det prinsipp som vi ellers diskuterer i forbindelse med slike saker. Det var dette jeg først ville si, for å peke på det forhold at hr. Ingvaldsen ikke er den eneste som har hevdet den oppfatningen.

Så kan man si at jeg senere har gått over til et annet standpunkt. Jeg må få presisere at komiteen ikke har fått seg forelagt noen dokumenter som Stortinget ikke har fått, så det er ikke noen slik grunn for at jeg har gjort det. Det er

bare den debatt vi har hatt i komiteen som har ført til at vi til slutt enstemmig kom til at betingelsene i selve den avtalen som var fastsatt av bergmesteren, totalt sett var slike at man ikke kunne gå inn for avtalen. Jeg for min del har vært og er også langt inne på den tanke at 5 mill. kunne det kanskje være verdt å satse for å være med.

Men det jeg også vil fram til, er at Stortinget står fritt og selvfølgelig har adgang til å godta denne avtalen. Hvis Stortinget vil, kan det bevilge 5 millioner, og så er man med. Det er jo slik at denne saken skal avgjøres her i Stortinget. Den er ikke avgjort i komiteen.

Leirfall: For referatet si skuld vil eg gjerne ha sagt at industriministeren trakk jo mi utsegn om å frita enkeltpersonar for kritikk nokså langt. Det galdt dette forholdet til Norsk Polar Navigasjon og ikkje noko anna.

Braadland: Jeg hadde inntrykk av fra den tidligere behandling av denne sak at når Regjeringen hadde så vidt liten lyst på å tre inn og gjøre deltakerretten gjeldende overfor Norsk Polar Navigasjon, var det fordi dette selskapet var forholdsvis lite og rådet over en svak teknisk utrustning og kanskje ikke tilstrekkelige kapitaler til å kunne gjennomføre en moderne oljeboring. Jeg ville gjerne spørre industriministeren om det er riktig.

Og jeg vil komme tilbake til mitt tidligere spørsmål, om det, hvis dette er riktig, og hvis det nå kan tenkes at dette selskapet senere går i kompaniskap med et utenlandsk selskap som rår over kapitaler og over teknikk, virkelig ikke er så at staten da kan ta saken opp igjen og gjøre gjeldende et krav om deltakerrett.

Statsråd Trasti: Forholdet er at staten har gjort krav på deltakerrett, mens selskapet på sin side hevder at staten ikke har deltakerrett. Det fremgår av sakens dokumenter. Selskapet vil heller ikke være med på en royaltyordning. Da må jeg be hr. Braadland om å fortelle Stortinget og meg hvordan man skal finne fram til en avtale.

Watnebryn: Det har vært nevnt av flere at det sies så lite både i meldingen og i innstillingen om dette spørsmål, og det kan være riktig. Det er derfor jeg for så vidt vil svare på det. Altså - hr. Braadland har rett i at det faktum at dette selskapet vel knapt kan betraktes som et seriøst selskap i denne sammenheng, selvfølgelig har spilt en betydelig rolle. De vilkår som er fastsatt av bergmesteren, gjør det også etter min oppfatning praktisk talt umulig for staten å kunne delta. Vi skal bare betale, og har ingen innflytelse over opplegg, retningslinjer eller program for letingen. Etter de opplysninger vi har fått, tror jeg man trygt kan si at med det utstyr, med de redskaper dette selskapet har, og med dets mangel på erfaring, er det ikke lett å ta det seriøst, så slik saken i dag foreligger, tror

jeg at det ikke ville være tilrådelig for staten å gå inn på en slik avtale som den som bergmesteren har fastsatt.

Presidenten: Replikdebatten er avsluttet.

Bondevik: Denne debatten har stadfest det som mindretallet seier i tilrådinga på side 5, at dei to meldingane bude ha vore drøfte samstundes. No må ein faktisk gå på katteføter og kan ikkje nærma seg dei store problem som etter alt å døma vil koma fram når Stortinget utpå våren skal debattera St.meld. nr. 43. Den einaste grunn for at eg i utanriks- og konstitusjonskomiteen var samd i at ein fekk ta denne meldinga no, er den tidsnaud som ein er i, fordi Caltex må ha eit svar før dei to komiteane kan verta ferdige med tilrådinga når det gjeld St.meld. nr. 43. Eg skal ikkje koma inn på dei prinsipielle synsmåtane som eg har i samband med desse to meldingane, fordi det ikkje tener til noko når ein ikkje har fått tilrådinga lagd fram for seg. Men eg vil gjerne kommentera litt av det som utanriks- og konstitusjonskomiteen seier på slutten av sin uttale:

«Med hensyn til de prinsipielle problemer, bl.a. de som er reist av mindretallet i industrikomiteen vedrørende tildelingen av utmål på Svalbard, vil komiteen avgi en særskilt uttalelse i annen sammenheng og komiteens medlemmer vil forbeholde seg eventuelt å komme inn på dem under behandlingen av meldingen i Stortinget.»

I dette har eg for mitt vedkomande lagt at eg er samd i dei synsmåtane som mindretallet gjev uttrykk for i denne tilrådinga, slik at det ikkje skal vera nokon tvil i så måte.

Når det gjeld royaltyordninga, ser eg det slik at denne i alle fall må vera ei styrking av vårt standpunkt om deltakarrett. For ein vil gjerne spørja seg sjølv: Kvifor skulle Caltex ha gått med på noko som i tilfelle av drift ville gje selskapet mindre inntekter enn det elles ville fått, dersom Norge ikkje har nokon deltakarrett? Eg er glad for at Utanriksdepartementet har greidd å få inn den siste passusen i punkt 2:

«Hva angår deltakelse ved utvinning av andre mineraler som måtte bli oppdaget i fremtiden, skal slik deltakelse være gjenstand for spesielle avtaler mellom partene.»

Eg ser det slik at det for Utanriksdepartementet faktisk ikkje var råd å koma lenger, og seier meg glad for at denne passusen kom inn i punkt 2. Men ein må ikkje leggja altfor mykje inn i han, for her er det sagt at det skal i tilfelle spesielle tingingar og avtalar til før ein kan få ei vinning av eventuelle andre mineral som ein måtte finna på Svalbard. Spørsmålet står altså ope; det krev at ein skal koma fram til ei semje dersom me skal få retten til å vera med, og ikkje missa denne. Men noko er sjølv sagt betre enn ingenting, og i dette tilfellet skulle eg tru at når ein har fått ein avtale med Caltex når det gjeld olje, skulle det også vera råd i

tilfelle å få ein avtale når det gjeld andare mineral. Selskapet har etter mi vurdering synt ein god vilje.

Eg skal elles ikkje koma inn på dei andre tinga som er nemnde her. Eg har sagt meg samd i tilrådinga slik ho ligg føre, og meiner at det - når saka var køyrd slik opp - var det beste ein kunne oppnå i denne situasjonen.

Braadland: Industriministeren bad meg i et tidligere replikkordskifte om å fortelle ham og eventuelt Stortinget hvorledes en skulle ta opp igjen spørsmålet om deltakerrett med Norsk Polar Navigasjon A/S hvis dette selskap skulle gå i kompaniskap med et av de andre store oljeselskaper. Det er ikke min sak å gi ham noen anvisning på hvorledes han skal gå fram der. Jeg ønsket bare å peke på at der foreligger den mulighet, og at det er nødvendig og riktig at det blir tenkt over hvorledes man skal møte en slik situasjon, slik at man ikke risikerer at Caltex oppfyller sin avtale, mens et annet av de større oljeselskaper går inn på de 27 utmålene til Norsk Polar Navigasjon A/S og utnytter dem, uten at vi får noen glede av dem. Det er en sak som jeg vil henstille til Regjeringen å tenke over.

Så sent i debatten vil jeg i grunnen bare reise et prinsipielt spørsmål. Det er spørsmålet om offentliggjørelsen av denne saken. Og jeg må da dessverre også komme litt inn på offentliggjørelsen av den tilknyttede sak, St.meld. nr. 43 om Fleischer-utvalgets innstilling.

For et par dager siden ble det gjort kjent i dagsavisene at departementsråd Skjerdals sak mot Regjeringen vil komme opp i slutten av august. Jeg har lest igjennom Fleischer-utvalgets åpne innstilling, og jeg har studert denne hemmelige innstillingen, og jeg er kommet til at hvis Skjerdals sak skal pådømmes av en rett, må retten få til disposisjon også den hemmelige sak. Vi kan ikke tilbakeholde så viktige opplysninger for bedømmelsen av forholdene innenfor Industridepartementet, og spesielt av departementsråd Skjerdals embetsførsel. Vi har ikke lov til å holde det tilbake for en norsk rett.

Nå blir spørsmålet: Skal man ta en generell offentliggjørelse, eller en partiell, eller eventuelt en offentliggjørelse beregnet kun på rettens medlemmer? Det siste er kanskje lite tilfredsstillende, fordi en dom som er basert på slike begrensede dokumenter, vil være vanskelig å forstå. Den viktigste side ved denne saken er kanskje nettopp at folk forstår hvorfor en dom i en slik administrasjonssak går den og den vei.

Jeg vil be om at man tenker nøye over denne siden av spørsmålet om hemmeligholdelse av St.meld. nr. 43 og den videre hemmeligholdelse av St.meld. nr. 37. Jeg kan for så vidt være enig i at St.meld. nr. 37 og den innstilling som foreligger her, ikke er egnet til å legges fram offentlig i dag.

I St.meld. nr. 37 nevnes det til slutt at departementet forhandler med Arktikugol, som har begjært 71 utmål. Den

saken har jo, som vi alle vet, en viss sammenheng med den sak som vi behandler i dag, og forløpet av de forhandlingene har og må få en viss betydning for spørsmålet om vi skal offentliggjøre denne sak. Jeg vil derfor benytte anledningen til å spørre ordføreren for saken, siden statsråden ikke er her, om det foreligger noe nytt med hensyn til forhandlingene med Arktikugol. Det er viktig at vi får dette på det rene før vi diskuterer spørsmålet om offentliggjørelse videre.

Presidenten: Når det gjelder spørsmålet om behandlingsmåten og eventuell offentliggjørelse av St.meld. nr. 43 og forhandlingene i forbindelse med den her i Tinget, mener presidenten at det vil være riktig å behandle det spørsmålet i det møte hvor det skal avgjøres, for avgjørelsen skal jo etter reglementet treffes i det møte hvor saken er oppslått til behandling.

Presidenten refererer fra § 54 i forretningsordenen:

«Akter presidenten å foreslå forhandlinger for lukkede dører, skal møtet settes for lukkede dører; presidenten lar deretter forsamlingen straks avgjøre om dørene skal være lukket.»

Presidenten mener at det spørsmålet bør komme opp til behandling når St.meld. nr. 43 er oppslått til behandling her i Tinget.

John Lyng: Jeg skal selvfølgelig bøye meg for presidentens henstilling her, og ikke nå ta opp til drøftelse spørsmålet om hvorvidt St.meld. nr. 43 skal behandles for åpne dører. Men i forbindelse med Hr. Braadlands uttalelse vil jeg gjerne få spørre statsråden i hvilken utstrekning materialet angående denne delen av Fleischer-rapporten er stilt til de prosederende advokaters disposisjon i den sak som pågår, og i hvilken utstrekning de dermed har fått anledning til å gjøre retten kjent med disse forholdene under saksforberedelsen.

Ellers må jeg si meg enig i hr. Braadlands resonnement angående dette. Jeg må bare få lov til å tilføye at det overhodet aldri har falt meg inn at St.meld. nr. 43 i det hele tatt skulle diskuteres for lukkede dører - av helt andre grunner - men det får vi komme tilbake til senere.

Statsråd Trasti: Til spørsmålet fra hr. Braadland vil jeg si at forhandlingene med Arktikugol ikke er avsluttet. Forhandlingene pågår.

Når det gjelder spørsmålet fra hr. John Lyng, er forholdet at meldingen om utmålene er fremmet av statsministeren. Jeg kjenner ikke til i hvilken utstrekning dokumentene er stilt til disposisjon for prosessfullmektigene, men jeg skal gjerne bringe hr. John Lyngs uttalelser videre.

Watnebryn: Jeg skal også avstå fra å legge opp til en debatt om spørsmålet om offentliggjørelse eller ikke. Det

spørsmålet må etter min mening vurderes ut fra hensynet til det som kan tjene norske interesser. Det må være det helt avgjørende kriterium for den mening en har når det gjelder spørsmålet om dokumentene skal offentliggjøres eller ikke offentliggjøres. Jeg vil derfor avstå fra å uttale meg noe mer på det nåværende tidspunkt, selv om hr. John Lyng brakte inn synspunkter vedrørende St.meld. nr. 43.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Røiseland: Det er nok riktig at det i og for seg hadde vore naturleg om vi hadde drøft denne saka i samanheng med St.meld. nr. 43, men nødvendig er det ikkje. Det er ingen tvil om at det haster å bli ferdig med den saka vi har føre oss no, og det kan ikkje vere nokon skade skjedd om ein tar ho isolert og ikkje i samanheng med St.meld. nr. 43. Tingen er at den saka som først og fremst er omtala i St.meld. nr. 43, saka om utmåla, er avgjord. Ein kan meine kva ein vil om desse utmåla, men det er ikkje noko å få gjort med dei no. Ein må drøfte denne saka ut frå den kjensgjerning at spørsmålet om utmåla er avgjort.

Det er spørsmålet om deltakarretten som er i framgrunnen her. Caltex har ikkje formelt godtatt vårt krav om deltakarrett, men det har til sjuande og sist lagt spørsmålet på is. Det har funne det praktisk, rett og rimeleg at vi fekk ei royaltyordning, og eg synest, som også andre som har hatt ordet her, at det bør vi godta i dag.

No har det vore sagt i ordskiftet at vi burde ha hatt ei juridisk, statsrettsleg utgreiing om deltakarretten. Ja, kva ein måtte meine om det, kan ein iallfall seie at det ville ha tatt lang tid. Den utgreiinga måtte ein ha tatt til med for nokså lang tid sidan, skulle den ha hatt noko verd for handsaminga her i dag. Og no vil den heller ikkje få noko verd for handsaminga av den andre avtalen som blir diskutert.

Som alt ligg til, meiner eg at spørsmålet om ei juridisk utgreiing om deltakarretten ikkje er av dei mest presserande. Eg trur godt vi kan la det liggje. Men så får vi sjå korleis det går. Det kan vere at tilhøva vil utvikle seg slik at det kan bli nødvendig å ta spørsmålet opp. I dag trur eg ikkje det hastar så svært.

Selvik: En vesentlig del av denne debatten har foregått gjennom replikkordskifter. Det kan jo være interessant, og har i aller høyeste grad vært det i dag, men en tilfredsstillende måte å håndtere viktige og alvorlige spørsmål på er det dog ikke. Det er trukket fram enkelte momenter på en slik måte at jeg kunne ha reagert, men jeg skal ikke si mer enn høyst nødvendig.

Jeg er enig i innstillingen når det gjelder de konkrete punktene som vi skal avgjøre i dag - royaltyordningen for Caltex' vedkommende, og at vi avstår fra å nytte deltakerretten når det gjelder Norsk Polar Navigasjon - på grunnlag av de vilkår som vi er blitt budt, en kan si gjennom

selskapets forslag og bergmesterens avgjørelse. Men jeg vil føye til at det er med beklagelse jeg er kommet til den slutningen at jeg må stemme slik. Jeg hadde helst sett en annen utgang på dette spørsmål.

Jeg føler også en viss engstelse for det som videre kan skje. Engstelsen knytter seg nettopp til det som har vært påpekt her, at dette selskapet må antas å ha meget beskjedne midler og også beskjedne forutsetninger for å kunne gjøre en selvstendig innsats på Svalbard. Skal det kunne utnytte mulighetene, vil det måtte søke et samarbeid. Jeg er da både spent på og føler en viss engstelse for hvor det vil vende seg hen etter at det har avvist deltakelse av den norske stat.

Hr. Ingvaldsens reaksjon var jo meget interessant. En enkelt uttalelse fant jeg ganske oppsiktsvekkende. Jeg skal ikke forsøke å raljere over det, men ta det helt seriøst. Jeg vil bare si at når jeg går inn for en royaltyordning med Caltex, er det ikke som følge av et prinsipp. Jeg vil vurdere etter som utviklingen går og mulighetene skulle bli klarlagt, om ikke en direkte deltakerrett vil være det rette. Men jeg synes at det både i meldingen og i innstillingen er tilrettelagt på en slik måte at det ikke skulle være nødvendig å utdype resonnementet.

Jeg er i likhet med hr. Gunnar Alf Larsen ikke fremmed for den tanke at den norske stat kanskje burde engasjere seg aktivt når det gjelder å utnytte oljemulighetene på Svalbard. Vi vet jo svært lite om hvorvidt det er noen profitt å høste, om det er noen olje der i det hele tatt. Men i det veldige spillet som foregår der oppe - og det vil sannsynligvis komme til å utvikle seg videre - ville det i aller høyeste grad vært av interesse for den norske stat å kunne ha vært aktivt med gjennom et norsk selskap, et selskap som både hadde evne og vilje til å satse noe. Men vi er ikke i den situasjon at det er noe slikt selskap, og jeg ser det da som en vinning, jeg ser det som en betryggelse i enhver henseende, at vi har fått i stand denne royaltyordningen med Caltex.

Helge Jakobsen: Den melding vi behandler i dag, har overmåte stor betydning når det gjelder de interesser som knytter seg til Svalbard. Jeg vil med en gang ha sagt at slik som forholdene på Svalbard har utviklet seg, er det grunn til å uttale sin anerkjennelse med hensyn til den måte Utenriksdepartementet og dets ekspedisjonssjef har ført forhandlingene på, og det resultat som er oppnådd. Dette sier jeg på bakgrunn av atskillig kjennskap til forholdene på Svalbard, som jeg ikke skal komme inn på i dag.

Det er under debatten vært fremholdt at vi ikke skulle holde på en tvilsom deltakerrett, og at vi burde legge saken fram for domstolen i Haag. Vi har som kjent både vunnet og tapt i Haag. Personlig tror jeg at det resultat som er oppnådd, er gunstig ut fra en fornuftig vurdering av den situasjon som foreligger.

Når det gjelder deltakerretten, kan jeg godt forstå at enkelte gjerne vil at vi skal være med på å innkassere den store fortjeneste som vil melde seg hvis det slår til med oljeforekomstene. Men hva er forholdet i denne saken? Forholdet er at det her gjelder et område som er absolutt ukjent - alt er helt på det uvisse - og jeg tror det kunne være meget uheldig om vi skulle engasjere oss på de premisser at vi ut fra deltakerrett formentlig har krav på å være med. Jeg kan forstå at et selskap som har oljekilder andre steder på kloden, kan ta risikoen ved oljeforetagedet, men forholdet blir ikke det samme for oss. Her dreier det seg om et ukjent område, og det skal satses betydelige beløp. Jeg tror at den avtale om et samarbeid som her foreligger, er en god avtale, og jeg vil håpe at man overfor andre utenlandske oljesøkende selskaper vil benytte den samme ramme som Utenriksdepartementet og Industridepartementet her har trukket opp.

Det er imidlertid et annet spørsmål jeg gjerne vil komme inn på i samme forbindelse, og det gjelder de forskjellige rettigheter på Svalbard. Etter at Norge fikk høyhetsretten over Svalbard i 1920, fikk som kjent en dansk professor i oppdrag å skille ut det som var traktateiendom. Av Svalbards totale flateinnhold - som så vidt jeg husker, er på ca. 65 000 km² - er det på 4 223 km² rettigheter etter den traktat som ble trukket opp. Nå er jeg kjent med at den oljesøking som vil foregå i Caltex' regi, vil begynne i et område som ligger innenfor et av utmålene de nå har, og som er med blant disse 236 utmålene. Denne første oljeboringen vil formentlig skje til sommeren - man vil dessverre bruke dansk skip. Men hvis boring nr. 2 skal foregå i tilslutning til denne - det er jo naturlig at man følger den antiklinalen hvor vitenskapsmennene mener at oljen ligger - vil man komme inn på traktateiendom. Jeg har forstått det slik at staten som sådan da ikke vil ha de samme rettigheter som følger av avtalen med Caltex, i og med at rettigheter som er knyttet til traktateiendom, tilligger den som etter traktaten sitter med eiendomsretten.

Jeg håper at den avtale som vi behandler her i dag, vil vise seg å være en god løsning. Men det bør også være en vekker for oss her i Norge. Ser vi på hva russerne har benyttet av vitenskapsmenn og materiell i sin forskningsvirksomhet oppe på Svalbard, er det tydelig at vi dessverre har sakkert langt, langt akterut; vi har ikke holdt mål. Jeg vil håpe at de midler som nå måtte komme inn hvis Caltex slår til, må satses på en mer aktiv forskning og en sterkere vekst i de muligheter som ligger på Svalbard.

Jeg skal ikke i dag uttale meg om spørsmålet om deltakelse i det norske selskap. Jeg går ut fra at Stortinget vil da ha høve til å komme tilbake til den sak senere, når det foreligger flere og bedre utredninger om den.

Leirfall sa frå seg ordet.

Støtvig: Det som har fått meg til å ta ordet her i dag, er den del av debatten som har kommet til å dreie seg om det norske selskap Polar Navigasjon, og da spesielt den replikkveksling som var mellom statsråden og enkelte andre. Jeg har gjennom årene etter at Polar Navigasjon begynte sitt arbeid på Svalbard, fulgt litt med i dette, og jeg har gjentatte ganger her fra talerstolen også pekt på at dette norske selskapet i grunnet ble motarbeidet av norske myndigheter, og at det alltid var vist liten interesse fra norske myndigheters side når det gjaldt å vise litt velvilje og forståelse overfor det arbeid som det norske selskap utførte der oppe. Derimot hadde norske myndigheter svært stor interesse og viste veldig stor imøtekommenhet når det gjaldt de utenlandske selskaper som drev oljeleting på Svalbard.

Jeg skal bare få lov til å nevne én ting som illustrerer dette: Det var ingen vanskeligheter for de utenlandske selskaper med å få utlånt karter over Svalbard fra norske myndigheter, men det norske selskapet ble nektet karter og måtte klare seg uten.

Det er blitt sagt her i dag fra enkelte hold at staten ikke kunne innlate seg med dette norske selskapet fordi det var et lite selskap - det var ikke noe seriøst selskap, ble det sagt. Har man hørt på maken! Er da ikke denne forsamling klar over at det er svært meget her i dette land som er begynt i det små, og som har vokst seg stort og sterkt etter hvert? Og det var vel nettopp noe for den norske stat å gjøre, å komme dette selskapet til hjelp og støtte det. Det var jo i første rekke de norske interesser som selskapet skulle ivareta.

Er det da slik at det er bare hvis det er noe stort og ruvende, at staten kan være med? Er det slik at de skal begynne på toppen og så arbeide seg nedover, framover å begynne nedenfra og arbeide seg oppover? Det har vært en gammel, god skikk og en brukbar ordning her i dette land at man har begynt nedenfra og har arbeidet seg oppover.

Jeg vil sterkt beklage at staten har stilt seg slik overfor det norske selskap som den har gjort i dette tilfelle. Og nettopp ved å delta i dette selskapet ville vi fått instituert at vi fastholder vår deltakerrett i selskaper på Svalbard.

Statsråd Trasti: Jeg kjenner ikke til at staten har behandlet Norsk Polar Navigasjon dårlig, slik som hr. Støtvig pekte på. Det er iallfall ikke tilfellet for Industridepartementets vedkommende. Jeg vil i tilfelle gjerne at hr. Støtvig kontakter meg, for at det kan bli brakt på det rene om han har noen konkrete beviser her.

Jeg kan nevne at når det gjelder spørsmålet om flyplass på Svalbard, fikk ikke dette selskapet konsesjon ut fra det syn at skulle det bygges flyplass på Svalbard, så skulle det ut fra hensynet til andre makter i tilfelle bygges av den norske stat.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at spørsmålet om bygging av flyplasser på Svalbard ikke hører inn under denne sak, og vil henstille at man ikke kommer inn på det.

Støtvig: Jeg kan forsikre statsråden om at jeg har beviser for hva jeg her har sagt. Men jeg tror at statsråden ville finne det materialet lettere ved å se igjennom skuffene i Industridepartementet.

Gunnar Alf Larsen: Det var bare i anledning av den argumentasjon som hr. Støtvig brukte, om at Norsk Polar Navigasjon hadde stått i en spesiell stilling fordi det var et lite selskap. Jeg vil så sterkt jeg kan, tilbakevise at det skulle ha hatt noen betydning når vi behandlet denne saken, at dette var et lite selskap, og at vi skulle ha behandlet et annet og større selskap på en annen måte.

Statsråd Trasti: Jeg vil gjerne invitere hr. Støtvig til å være med på skuffeleting i Industridepartementet.

Presidenten: Flere talere er ikke inntegnet, og debatten er avsluttet.

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 37 for 1964-65 - om avtale mellom det amerikanske oljeselskap Caltex og den norske stat om statens deltakerrett på Caltex' utmål på Svalbard. - Spørsmål om deltakelse i drift på Norsk Polar Navigasjon A/S' utmål. - Prinsipper for bruk av deltakerretten - vedlegges protokollen.

Ingvaldsen (fra salen): Hr. president! Til voteringen.

Presidenten: Hr. Ingvaldsen får ordet.

Ingvaldsen: Som presidenten refererte, går vedtaket ut på at St.meld. nr. 37 vedlegges protokollen. Jeg vil stemme for det. Men jeg vil allikevel gjøre oppmerksom på at jeg er uenig i det syn som har vært gjort gjeldende, og den handling som her har foregått når det gjelder behandlingen av spørsmålet om deltakelsen i driften av Norsk Polar Navigasjons utmål.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Med hensyn til offentliggjørelse av forhandlingene fra dette møte vil presidenten foreslå følgende fullmakt gitt:

Presidentskapet i samråd med Industridepartementet og Utenriksdepartementet bemyndiges til å offentliggjøre den inngåtte avtale mellom staten og det amerikanske oljeselskap Caltex om statens deltakerrett på Caltex' utmål på Svalbard.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Protokollen ble deretter referert av sekretæren (Knudson).

Hambro (fra salen): Jeg hørte ikke navnene på dem som hadde deltatt i replikkordskiftene. Skulle ikke de også være med i protokollen?

Knudson: Vi har fulgt den praksis at vi bare har tatt med dem som har tegnet seg på den ordinære liste.

Presidenten: De talerne som har hatt ordet i replikkordskifte, er altså ikke tatt med.

Braadland (fra salen): Jeg vil gjerne få bekreftet at jeg står på listen.

Knudson: Hr. Braadland står ikke her.

Presidenten: Hr. Braadland skal bli ført opp på listen.

Bull (fra salen): Jeg vil be Presidentskapet ta opp til overveielse om det ikke er hensiktsmessig og riktig å ta med samtlige som har deltatt i ordskiftet, selv om det har skjedd i form av replikk. Å sondre mellom de to slags innlegg kan ikke jeg se er berettiget.

Presidenten: Presidenten skal sørge for at spørsmålet blir overveiet. Men navnene på dem som har hatt replikker, kan ikke tas med nå, da det ikke er notert.

Er det andre bemerkninger til protokollen? - Da så ikke er tilfellet, anses den godkjent.

Når det gjelder de utleverte dokumenter, St.meld. nr. 37 og innst. S.A., mener presidenten at representantene bør beholde disse, da representanter for så vel flertall som mindretall i debatten har tatt forbehold om å komme tilbake til det som står i disse dokumenter, ved behandlingen av St.meld. nr. 43. Dagsordenen derimot bør innleveres.

Møtet hevet kl. 12.30.